

**Evaluering af
Forsøg med
KKFO samtænkning på Sortedamskolen**

Januar 2005 (modtaget i Børne- og Ungeområde Nordøst april 2005)

Evaluering af
Forsøg med
KKFO samtænkning på Sortedamskolen

1. Indledning.....	3
2. Indledende metodiske forbehold	4
3. De centrale mainfindings fra besvarelsenerne.....	5
a. Overgang fra børnehave til skole og KKFO	5
b. Alderssammensætning.....	6
c. Kun et enkelt år i KKFO'en.....	6
d. Fysiske rammer og faciliteter	7
e. Tilbage melding fra Skolebestyrelsen	7
f. Erfaringerne fra fritidshjemmene.....	8
4. Konklusion – anbefaling om fortsættelse	10
a. Afsluttende metodisk bemærkning.....	10
Bilag	11
Oversigt over datamateriale:	11

1. Indledning

KKFO'en ved Sortedamskolen har i perioden 2003-05 som et forsøg optaget børn samtidig med at de blev indskrevet i Sortedamskolens børnehaveklasser. Efter børnehaveklassen har alle børnene skulle optages på fritidshjem i lokalområdet.

Uddannelses- og Ungdomsudvalget i Københavns Kommune har ønsket at forsøget skulle evalueres med ved udgangen af 2004 med henblik på en vurdering af, om forsøget skulle videreføres.

Ved en evaluering forstås i denne sammenhæng en "ekstern vurdering foretaget på empirisk grundlag". Evalueringen er gennemført december 2004.

Datamaterialet for evalueringen har omfattet:

1. Forældrespørgeskema, der er udsendt til alle forældre, hvis børn har gået eller går i KKFO-Sortedam i forsøgsperioden
2. Forældrespørgeskema, der er omdelt til kontaktførelse/forældreråd
3. Spørgeskema, der omdelt til børnehaveklasseledere/teamkoordinatorer, 1.-2. klasse
4. Spørgeskema, der er omdelt KKFO-medarbejdere
5. Spørgeskema, der er omdelt til skolebestyrelse på Sortedamskolen
6. Gruppeinterview, gennemført af evaluatoren med fritidshjemsledere i lokalområdet.

I denne evalueringsrapport er alene medtaget centrale hovedpointer af betydning for den samlede vurdering af om forsøget skal fortsætte.

Det samlede datamateriale kan fås ved henvendelse til Uddannelses- og Ungdomsforvaltningen.

Der rettes en tak til alle de medvirkende.

Arbejdet er gennemført med reference til udviklingskonsulent Tove Østergård, Uddannelses- og Ungdomsforvaltningen, Udviklings- og Planlægningsområdet.

Vurderingerne, der kommer til udtryk i denne evaluering er dog undertegnede egne.

Boris Andersen

2. Indledende metodiske forbehold

Der er indledningsvis grund til at knytte nogle bemærkninger til det foreliggende datamateriale.

Med undtagelse af gruppeinterviewet har KKFO'en ved Sortedamskolen selv stået for udarbejdelse af datagrundlaget, dvs. udarbejdelse og distribution af spørgeskemaerne.

Udover en række mindre metodiske fejl, som fx en ledende introduktionstekst, er de væsentligste problemer at det ikke i besvarelserne er muligt systematisk at adskille besvarelserne fra de forældre, hvis børn er startet på et fritidshjem, fra dem der ikke er det.

Det centrale for evalueringen er imidlertid ikke om den kombinerede skole/KKFO-start har været tilfredsstillende, men derimod om det samlede forløb, altså inklusive skiftet fra KKFO til fritidshjem har været det. Undersøgelsen burde være gennemført så dens målgruppe som minimum alene havde været forældre der havde oplevet begge skift. Ideelt set tillige med med en forældregruppe, der havde erfaringer med en traditionel start i henholdsvis børnehaveklasse, henholdsvis på fritidshjem.

Gruppeinterviewet med lederne fra de tilknyttede fritidshjem kompenserer til dels fra denne fejl. Undersøgelsen må hér faste lid til troværdigheden af deres udsagn, som repræsentativt gældende.

Et andet problem – som er almindeligt ved selvudfyldte spørgeskemaer – er tendensen til at de tilfredse forældre bliver overrepræsenterede. Erfaringsmæssigt er det nemlig de positive, der vil bruge tid på at udfylde skemaer. Som stringent kvantifiserbart datagrundlag anses forældrebesvarelserne derfor som værdiløse, og den procentvise tilkendegivelse om "forsøget skal forsættes eller ej" indgår derfor heller ikke som belæg for evalueringen konklusioner"

Som *kvalitativt* datagrundlag giver besvarelserne imidlertid mange og nuancerede tilbagemeldinger om oplevelser, fordele og ulemper ved forsøget. Det samme gør personale- og forældrerådsbesvarelserne.

I kombination med gruppeinterviewet på fritidshjemmene er det således min vurdering, at alle væsentlige argumenter og erfaringer der kan tale for, henholdsvis imod en fortsættelse af forsøget har indgået i evalueringen.

3. De centrale mainfindings fra besvarelserne

a. Overgang fra børnehave til skole og KKFO

Forældre

Som den helt centrale genkomne positive pointe ved forsøget står i forældrenes øjne *den sammenhængende og blide skolestart*. Det har efter deres vurdering givet givet de optimale betingelser for en god start på den nye "skolevirkelighed".

Som begrundelse og nuancering gives en række konkrete eksempler:

- Ideen med at lade børnene starte i KKFO'en en uge tidligere end starten i børnehaveklassen, gav et godt fundament, der gjorde det overskueligt for børnene
- Der blev skabt basis for venskaber på tværs af klasserne
- Børnene skulle kun finde sig til rette ét sted, dog en pointe i at KKFO'en ligger for sig selv – sammenhæng uden at det børnehaveklasse / KKFO bliver identisk
- Sammenhængende voksenkontakt, med tæt dialog mellem KKFO-personale og børnehaveklasselærere, KKFO' personalet var også med i børnehaveklassen
- Trygheden kom i fokus

Flere forældre nævner, at de især anser modellen som en støtte for de lidt usikre børn, der ville have svært ved at overskue et skift fra børnehave til både skole og fritidshjem.

De negative bemærkninger går på "at det er mange børn under samme tag" og "en, ordentlig mundfuld, at skulle starte så mange børn på samme tid". Der gives eksempler på at det har været en smule kaotisk, og ikke i alle tilfælde er "gået helt som det skulle". Omvendt er der også forældre, der fremhæver introforløbet ved eksemplerisk sammenhængende og velforberedt.

Det må formodes at der tale om forskellige forløb, men det er ikke til at se ud af besvarelserne.

Disse forbehold ændrer dog ikke ved det generelle indtryk af stor tilfredshed. Men det er selvfølgelig afgørende at personalet i deres planlægning og gennemførelse af denne afgørende introduktionsfase konsekvens er 100 % opmærksomme på at sikre sammenhæng og klare rammer.

Det skal også nævnes, at flere forældre mener at aktiviteterne i KKFO'en har været lidt for "børnehaveagtige, med Perleplader og lign." Der er måske grund til at man fra KKFO'en skal passe på ikke at blive for "pusse-nusset" i sin iver efter at sikre tryghed og give omsorg.

Personale KKFO / Børnehaveklasseledere/teamkoordinatore

Også tilbagemeldingerne fra personalet tegner et helt overvejende positivt erfaringsbillede. Også hér fremhæves mulighederne for sammenhæng, trygge rammer og børnenes muligheder for at etablere venskaber på tværs af klasserne.

Personalet har også noteret sig faren for at "det hele bliver lidt for kaotisk", men mener selv, at man ved fælles opmærksomhed og tæt samarbejde kan undgå den utilsigtede forvirring. Man mener desuden at man med tiden er blevet bedre til at håndtere de første vanskelige tid.

Børnehaveklasselederne noterer sig desuden at børnene helt klart er faldet hurtigere til, end det tidligere har været tilfældet. Og de har indtryk af at børnene er glade for deres KKFO og tiden de bruger dér.

De fælles projekter mellem KKFO og børnehaveklasser fremhæves positivt af både pædagoger og børnehaveklasseledere.

b. Alderssammensætning

En konsekvens af Sortedamsmodellen er som nævnt at børnegruppen aldersmæssig bliver meget homogen. Fra både forældre- og personaleside nævnes, at dette i nogle tilfælde kan blive lidt kedeligt, fordi muligheden for at etablere venskaber med yngre og ældre børn fortabes, på samme måde som det berigende i socialt samvær på tværs af aldre ikke bliver muligt.

Denne pris for trygheden er sandsynligvis størst for de mest sikre af børnene, og det er da også kun et fåtal af forældre, der nævner det som et minus, mens lagt de fleste klart foretrækker den tryghed og overskuelighed som en homogene alderssammensætning giver.

For alle børnene gælder at aldersintegrationen jo kommer, når man starter på fritidshjemmet, hvor der igen vil blive rig mulighed for både at være sammen med og lærer af børn, der aldersmæssigt er anderledes end én selv.

En anden side af problemet nævnes fra personaleside: Det kan nemlig i længden blive til lidt ensformigt som pædagog at arbejde med den samme aldersgruppe. Det er dog ikke noget der fremhæves som et stort problem, og løsningen ligger da også lige for; nemlig at man efter en årrække i stedet kan vælge at arbejde i et fritidshjem, hvor man har mulighed for arbejde med børn i mere forskellige aldre.

Sammenfattende prioriterer Sortedamsmodellen den trygge skolestart, på bekostning af aldersintegrationen: En prioritering både forældre og personale dog synes at være tilfredse med.

c. Kun et enkelt år i KKFO'en

En konsekvens af Sortedamsmodellen er, at der allerede skal skiftes institution efter et år. Alternativet ville være, at man kun kunne sikre plads til et spor.

Mange forældre nævner, at de havde foretrukket at de kunne undgå at skulle skifte allerede efter et år. Mange er sig imidlertid bevidste om, at en sådan løsning ville indebære at KKFO'en kun ville have ét spor, og at man i konsekvens heraf kunne risikere slet ikke at have fået tilbuddet om fælles start.

Af de (relativt få) besvarelser fra forældre til børn, der nu går i fritidshjem fremgår, at de trods alt synes at det er gået godt, dvs. at deres børn er faldet godt til på deres nye fritidshjem.

Som det vil fremgå nedenfor, i referatet fra gruppeinterviewet med fritidshjemslederne, så er det deres indtryk at børnene godt har kunnet klare et skiftet efter børnehaveklassen.

Fra personaleside, nævnes at det hurtige skift kan gøre det lidt svært at engagerer sig, og at det jo er lidt hårdt at skulle vinke farvel til børnene så hurtigt. Men igen; denne ulempe synes klart at opveje de tidligere nævnte fordele.

Af større betydning er det, at flere forældre anføre at det kan være svært "at lægge det store forældrearrangement, når man ved at det kun drejer sig om et år". Dette vilkår for forældreinddragelse bør give anledning til selvstændig opmærksomhed.

Den åbenbare risiko ved et manglende forældreengagement består i at pædagogerne mister muligheden for løbende at få tilbagemeldinger om behovet for justeringer og inspiration til den fortsatte udvikling.

Denne evaluering giver ikke baggrund for at vurdere problemets omfang, endside angive forslag til hvordan det kan løses. Men det må – i forbindelse med en eventuel fortsættelse – anbefales KKFO'en / Skolebestyrelsen at være særlig opmærksom på de specielle vilkår for forældreengagementet, og eventuelt finde særlige rammer herfor.

d. Fysiske rammer og faciliteter

De fysiske rammer for KKFO'en fortjener en særskilt behandling. Det er ikke fordi der i besvarelsene peges på alarmerende forhold. Men det er dog – med tanke på den store børnegruppe, der på kort tid sættes sammen – vigtigt at man er opmærksom på, at de fysiske rammer spiller en stor rolle og derfor tager selv små problemer alvorligt.

Som genkomne bemærkninger skal nævnes:

- Toiletteforholdene burde være bedre, med flere toiletter tættere på
- Bedre muligheder for udeaktiviteter, herunder muligheden for "at komme ud af huset " og brug af Remisen (indendørs legeplads)
- Generelt mere plads til opdelte aktiviteter.

Det har ikke ligget indenfor evalueringens rammer i detaljen at vurdere de fysiske rammer, og derfor heller ikke om de kritiske bemærkninger er berettigede og om det er muligt at gøre noget ved dem.

Man er selvfølgelig nødt til at accepterer de givne fysiske rammer, men må indenfor disse gøre det bedst muligt.

e. Tilbage melding fra Skolebestyrelsen

Der er indkommet en samlet besvarelse fra Skolebestyrelsen.

Hovedkonklusionen er en principiel tilslutning til ordningen, fordi den

- modellen giver mulighed for at børnene oplever en sammenhæng i dagen, de skifter ikke arbejdsplads,
- mulighed for at benytte samtænkningen optimalt,

- mulighed for at knytte venskaber på tværs af klasser og
- mulighed for at vurdere evt. omfordeling af klasser på baggrund af både skole og fritidssituationen (fagligt kontra socialt).

Disse bemærkninger er parallelle til denne evalueringens pointer, med undtagelse af forhold vedr. "omfordeling af klasser på baggrund af både skole og fritidssituation", der ikke har været omfattet af denne evaluering.

Besvarelsen indstiller endvidere at forsøget forsættes, dog under forudsætning af, at man fremover er opmærksom på en række forhold, som man ikke mener hidtil har været løst tilfredsstillende. Det gælder fx forhold som:

- Der blev ikke arbejdet med problemklassen 0.x på KKFO, hvor kontaktpersonordningen heller ikke fungerede
- fra 1. til 2. forsøgsår blev antallet af børn øget med 50 % til 75 børn, burde måske have afstedkommet en opdeling i mindre grupper.
- Børnene lærte ikke hinanden at kende på tværs af klasserne
- De voksne har ikke formået at lære børnene at kende.

Som det også vil fremgå af denne evalueringens konklusion er der tale om centrale og helt nødvendige opmærksomhedspunkter. Der synes dog ikke tale om forhold, af en sådan karakter, der skulle indebære at forsøget helt stoppes.

Bemærkningerne fra forældrebestyrelsen giver imidlertid grund til at man fra personalets side er opmærksomme på at det ikke er helt nok "at sikre børnene trygge rammer", også forældrene er i en ny og utryk situation

For mange forældre kan det nemlig også opleves som et voldsomt skift, når ens børn skal starte i skole og på KKFO.

Mange forældre kommer fra en situation hvor man gennem en langvarig institutionskontakt til vuggestue / børnehave (med disse institutionens naturlige stærkere fokus på omsorgsdimensionen og den personlige, individuelle og daglige kontakt til personalet) og skal derfor også som forældre vænne sig til nogle nye fysiske og pædagogiske rammer.

Det er i denne situation vigtigt, at man fra personaleside forstår og respekterer denne usikkerhed som legitim og velbegrundet og ikke som udtryk for modvilje eller overdreven "pylrethed". Med andre ord: Som et opmærksomhedspunkt, der får den fornødne professionelle opmærksomhed og tid – specielt i den vanskelige introduktionsfase.

f. Erfaringerne fra fritidshjemmene

Som led i evalueringen er der gennemført et gruppe interview med lederne fra de tilknyttede fritidshjem¹.

Sammenfattende gav interviewet ikke anledning til invendinger mod en forsættelse af "Sortedamsmodellen". Tværtimod fremkom flere argumenter for en forsættelse. Under samtalen blev fx nævnt;

¹ Karin Sørensen: Fritidshjemmet Blegdamsvejen 102, Marie Jensen: Fritidshjemmet 132, Anne Ladegaard: Fritidshjemmet Børnegården, Kaj ?: Fritidshjemmet Blegdamsvejen 31

- At det var at foretrække at børnene først startede i fritidshjem, samtidig med at de startede i førsteklasse, gruppen af børnehaveklassebørn var ofte "lige små nok", og ikke så selvhjulpne, som det faktisk var meningen de skulle være, når man skulle på fritidshjem. Det blev nævnt at oprindeligt / tidligere var meningen at børnene først skulle starte, når de begyndte i første klasse.
- Man havde kun gode erfaringer med modtagelsen af børn fra Sortedams-KKFO'en – det var tydeligt at det nogle gode "børneflokk", de kom godt ud af det socialt og faldt godt til.
- Det blev også nævnt at der hurtigt blev etableret nye kammeratskabsgrupper, også på tværs af aldre.
- Der havde været et konstruktivt og godt samarbejde med KKFO-pædagogerne – og god fælles forståelse og dialog, både i daglige og når der havde været særlige problemområder, der skulle tages hånd om.

Valgfrihed i forhold til fritidshjem kan blive prisen

Under interviewet rejste der sig dog en særlig problemstilling, af meget fundamental betydning: Det gjaldt det lille fritidshjem, der var repræsenteret.

Sagen er, at det for et lille fritidshjem sjældent er muligt på én gang at indskrive en hel eller halv klasse af gangen, sådan som det helt overvejende sker, når børnene skal videre fra KKFO'en til fritidshjemmet. I forlængelse heraf rejser der sig nemlig det forhold, at forældrenes/børnenes reelle valgfrihed mellem forskellige fritidshjem forsvinder.

Selvom man som forældre måske har bestemte præferencer vil det være sin sag ikke at vælge det fritidshjem, som resten af klassen (eller måske den halve klasse) skal over på. Disse særlige præferencer kunne fx være en følge af en særlig pædagogisk linje, fordi det er et lille fritidshjem, fordi søskende tidligere har gået der eller man på det personlige plan føler særlig tillid til de voksne.

Der er ikke tale om et forhold, der nævnes af forældrene. Tværtimod er den helt dominerende fællesnævner, ønsket om børnene skal kunne komme "samlet" fra KKFO til fritidshjem. Og i den udstrækning det ikke har kunnet lade sig gøre, er utilfredsheden stor.

Når det alligevel skal nævnes er det fordi det kan få stor betydning for de mindre fritidshjem, hvis deres indskrivningsgrundlag bliver for lille.

Om man vil betale denne pris, og hvordan man i givet fald vil håndtere den fra forvaltningsmæssig side, kan denne evaluering ikke give svar på.

Betragtet i denne evalueringssammenhæng, er der tale om en simple konsekvens af, at forældrene ønsker fælles klassemæssigt optag, når børnene skal starte på fritidshjemmet.

4. Konklusion – anbefaling om fortsættelse

Det er denne evalueringens konklusion, at forsøget med fælles optag til børnehaveklassen og KKFO'en bør fortsættes.

Forsøget har – som det har været intentionerne - givet en tryk og mere sammenhængende skolestart for børnene, end det ville have været tilfældet, hvis de skulle være startet i to adskilte forløb. Der er desuden ikke fremkommet forhold, der skulle tale imod en fortsættelse.

Evalueringen giver dog også anledning til at fremdrage tre fremtidige fokusområder, som man fra KKFO'en og Sortedamskolen bør forholde sig til, hvis forsøget fortsættes:

Det gælder:

1. **at forberedelse og samarbejde får tilstrækkelig opmærksomhed i den vanskelige introduktionsperiode**, dvs. de første 2-3 uger. Groft sagt gælder at, hvis ikke alle (også forældre) oplever sammenhæng, pædagogisk overblik, og tryk i denne periode, falder hele intentionen med forsøget nemt til jorden,
2. **at selv om børnene har den samme alder, skal man være opmærksom på, at de udviklingsmæssigt kan være meget forskellige**, hvilket de pædagogiske tilbud skal afspejle,
3. **at man i den udstrækning det overhovedet er muligt, skal tilgodese mulighederne for fysiske aktiviteter.**

Evalueringen har endvidere givet anledning til at påpege, at den klassevise fordeling af børn fra børnehaveklasse til fritidshjem, giver de små fritidshjem problemer med deres indskrivningsgrundlag. Det er et forhold som Uddannelses- og Ungdomsforvaltningen bør få yderligere belyst og forholde sig.

a. Afsluttende metodisk bemærkning

Afslutningsvis skal indledningens metodiske forbehold gentages. En evaluering som den gennemførte burde ideelt set være gennemført så det havde været muligt systematisk at sammenholde og adskille to forskellige forældre grupper; altså både en gruppe, der har været omfattet af forsøget og en gruppe der ikke havde været det.

Det er langt fra sikkert at denne evalueringens konklusionerne ville blive ændret af den grund; problemet er at vi ikke ved det.

Man skal derfor være forsigtig med at slutte fra denne evalueringens anbefaling om en fortsættelse af Sortedamsmodellen til en følgeslutning om Københavns Kommune over en bred kam kunne gøre "Sortedamsmodellen" til en "Københavnmodel". I en sådan sammenhæng vil denne evaluering ikke være tilstrækkelig som empirisk kilde.

Hvis man på tidspunkt fra Uddannelses- og Ungdomsforvaltningens side ville gøre sig overvejelser om at udbrede "Sortedamsmodellen" til andre af kommunens skoler / KKFO'er, ville det være hensigtsmæssigt i sammenhæng med en mere helhedsorienteret evaluering af den brede vifte af initiativer der har knyttet sig til "samtænkningstanken".

Bilag

Oversigt over datamateriale:

Datamaterialet kan i sin helhed rekvireres ved henvendelse til Uddannelses- og Ungdomsforvaltningen.

1. Forældrespørgeskema, udsendt med taskeposten til alle forældre hvis børn har gået eller går i KKFO Sortedam:

Udsendt / omdelt: Udsendt til ca. 180 forældre i uge 49

Returneret: 72 stk

2. Forældrespørgeskema, omdelt til kontaktforældre/ forældreråd:

Udsendt / omdelt: Til ca. 20 her er sammenfald således at kontaktforældre / forældreråd svarede først og dermed sandsynligvis ikke på det førnævnte spørgeskema. I uge 48

Returneret: 11

3. Spørgeskema, omdelt til børnehaveklasseledere/ teamkoordinatorer, 1.-2. klasse:

Udsendt / omdelt: 5 personer / uge 47

Returneret: 4 stk

4. Spørgeskema, omdelt KKFO-medarbejdere:

Udsendt / omdelt: Uge 46 behandlet på personalemøde 12 november. 6 personer

Returneret: 3 stk

5. Spørgeskema, omdelt til skolebestyrelse på Sortedamskolen.

Udsendt / omdelt: udsendt uge 47 / 10 personer inkl. elevråd

Returneret: 1 stk samlet besvarelse, samt e-postbemærkninger